

۱ تموز
۱۹۲۶

تورک تاریخ انجمنی

اون آلتنجی سنه
نومرو ۱۶ (۹۳)

مجموعه سی

تشکیلات عتیقه ده : دفتر دار

عثمانلی تاریخلری ایلك تکلیف اولق اوزره عثمان غازی زماننده (باج - بازار رسمی) اولدیغی قید ایتمکده متفق بولونیورلر. آثار تاریخیه نك اك اسکیلرندن بری بو کیفیتی شو صورتله قید اییدیور :

« کرمیاندن برکشی کلدی. بو بازارک باجی [ویرکو، رسم، قره گومروکی] پکا صاتک دیر . بو قوم ایتدیله خانه وارالم دیدیلر . اول کشی خانه واردی سویلیدی . عثمان غازی ایدر باج ندر اول کشی ایدر بازاره هر کشیکم کلسه بن آندن آچه آلیرم دیدی . عثمان غازی ایدر سنک بو بازار اهلنده آلموکی وارکه آچه الیرسن اول کشی ایدر خانم بوتوره در [عادت ، نظام ، قانون] جمیع ولایتلرده واردر کم پادشاه اولانلر آلیر . عثمان غازی ایدر تکریمی بیوردی ، یوقسه بکلر کندیلریمی ایتدیله دیر . بو کشی ایدر توره در خانم ازلدن قالمشدر دیر . عثمان غازی بنایت قاقیدی [آزالق ، طارلق ، تهور ایتمک] ایدر . برکشی کم قزانه غیرینکمی اولور اونک ملکنده بنم نه دخلم واردر کم آندن آچه آلام . بره کشی وارکیت ، آرتق بوسوزی سویله ، سکا زیانم دکر دیدی و بوقوم ایتدیله کم خانم بو بازار بکلرینه عادتدرکه کم بر نسنه جک ویردلر دیدیلر . عثمان غازی ایدر ایمدی چونکه سز اوپله دیرسز هر کشی کم بازاره بریوک کتوره صاته ایکی آچه ویرسون وصاتمه هیچ بر نسنه ویرسون و هر کم بو قانونی بوزه الله تعالی آنک دین و دنیا سن بوزسون دیدی ، [۱] .

اورخان غازی زماننده اجرا قلنان تشکیلات جمله سندن بری ده « تشکیلات اداره و تقسیم اراضی ایدی . سنجاقلره برر (بك) و قضالره برر (قاضی) تعیین اولونورکن اراضی اک زیاده خدمتی کچنلره و وطنی سلاحه مدافعه و توسیع ایلمه می درعهده ایله ینلره تیمار ، زعامت و خاص نامیله تفریق واعطا اولونوردی .

یوقاریدهده ایضاح اولندیغی وجهله ارباب استحقاق آلاچقلمنی خزینه بی توسط ایتمدن استیفا ایدر اولدقلمی جهته معاملات حسابیه نك ایفاسی ایچون مستقل و بویوک بر تشکیلات مالیه قبولنه محبوسیت ده کورولموردی .

ینه آثار تاریخیه نك برنجی مراد زمانه عائد اولمق اوزره خبر ویردکلمی دیگر بر حادئه مالیه بونی تأیید ایدر احوالندور . بر کون قره رستم دیرلردی بر دانشمند واردی . قره مان ولایتندن کلدی . چندرولی خلیل کم قاضی عسکردی اکا کلدی . ایدر افندی ، بونجه مالی ضایع ایدرسز دیر اشبو اسیرلر کم غازیلر آلورلر تکرمی بیوروغنده بونلرک بشده بری خانکدر یا ایچون آلرسز دیر . قاضیه سکر خانه عرض ایلدی خان ایدر تکرمی بیوروغن ایدن دیر . قره رستمی اوقودیلر ایتدیلر مولانا تکرمی بیوروغنی نیسه ایت دیدیلر و کندی کلیولیده اوطوردی . هر اسپردن یکرمی بشر آچه آلدیلر و بو احداث ایکی دانشمندک تدبیریدر . بری چندرولو خلیل و بری قره مانلو رستم در وهم غازی اوره نوزه دخی اصهار لادیلر آقیندن چیقان اسپرک بشده برین آل دیدیلر انک کم اسیری بش اولیه هر اسپردن یکرمی بش آچه آل دیدیلر . بو ترتیب اوزرینه اوره نوز دخی بر قاضی تعیین ایلدی و خیلی اوغلانلر جمع ایتدی خانه کتیردیلر [۱] . ایشته شو معلومات کوسترییورکه ، اوزمان دولت تشکیلاتنده هنوز بر دفتردار موجود دکلمی . چونکه او یله بر مأمور اولسه یدی حاصلات واقعه نك جباتی بونی تکلیف ایدن قره رستمه حواله ایدلر ، علاقه دار اولان دفترداره دیگر واردات میاننده بونکده اخذ و قبضی امر اولونوردی . بناء علیه بونقاط نظرندن دفتردارلق هر حالده بوتاریخندن سوکرا احداث ایدلش اولمق ایجاب ایدر . ذاتاً مملکت عثمانیه مراد اول زماننده ایدن ای یه بویومش ، عقد اولونان ایلك معاهده ایله (راغوزه) جمهوریتندن ایلك ویرکو بیله بو پادشاه زماننده آلمشدر .

تاریخ مالی نك [مؤلفی عبدالرحمن رفیق ، صحیفه ۴۰] مرادک بروسه یه عودت ایتیموب ادرنده قیشلادینی سنه روم ایلی بکلمی یکی رتبه رفیه سنی توجیه ایتدیکی (تیمور طاش بک (پاشا) ك « بعض تدابیر مستحسنه مالیه اجرا ایتدیکنی » قید

ایتمه سى ده هنوز دفتردار ناميله بر مأمورك استخدام ایدلمدیکنه دلالت ایدر بر کیفیتدره.

ایلك دفتردار برنجی مرادك صوك سنه لرینه دوغری ویا خلفی بایزید زماننده تعیین ایدلمش اولمق پك محتلمدره. حسین حسام الدین افندی ایلك دفتردار اولمق اوزره مراد اول زماننده میخالیج قاضیسی (حسن جلی بن محمد) ك ۷۷۴ - ۷۷۵ سنه لرنده تعیین ایدلمش اولماسی محتمل اولدیغنی سویله مش، فقط قطعیتنه اوده حکم ایده مامشدر.

دفتردارلغك تشككندن صوكر اده بعض معاملاتك انضامی، واستانبول مقاطعاتی وظاقتك ده توحیدی صورتیه بالاخره «شق ثانی» ناميله بر دفتردارلق ده ااحداث ایدلدى، بو صورتله دیوان هایونده اولان دفتردارلر ك عددی اوچه چیقارلدى. مؤخرأ روم ایلی و آناطولی دفتردارلغی عنوانلری ترك اولنوب اولكى «باش دفتردار» ویا «شقاوول دفتردارى» ایکنجی به «ایکنجی دفتردار» ویا خود «شق ثانی دفتردارى» ده نیلدى. اوچنجی دفتردارده طبعیتله «شق ثالث دفتردار» ی عنوانی اعطاقلندی. بعد بعد «دفتردار زابع» اسميله بر مأموریت ده ااحداث ایدلمش ایسه ده متعاقباً فقط بوتون بونلر شقاوول دفتردارینك معیتده بولنیور واونك حق نظارتی قبول اولنیوردی. دفتردارلر ك مرکزده بولونانلردن ماعدا طشرده اولانلری ده واردی، و بونلره «کنار دفتردارلری» ده نیلیوردی. بوندن باشقه دفترامینه مربوط «تیمار دفتردارلری» ده موجود اولدیغی ایچون التباس وقوعنه محل قالماق اوزره جمله سنه «خزینه یاخود مال دفتردارلری» تسمیه ایدیلنیوردی [۱].

مصر حکومتی النده اولان محللر ضمیمه ممالک عثمانیه ایدلگده حلبده اقامت، حلب وشام آناطولینك منتهای شرقیسی امور مالیه سنه نظارت ایتمك اوزره «عرب وعجم دفتردارلغی» ناميله بر دفتردارلق ااحداث اولندی. بعده بود دفتردارلق حلب، دیاربکر، شام، طرابلس شام، ارضروم ناميله بش دفتردارلغه آیلدی. استانبولده اولان آناطولی قلمندن دخی اولاسیواس بعده قره مان آیریلهرق و آناطولی امور مالیه سى دخی مرکزده تفریق ایدیلهرق اوج دفتردارلق ااحداث ایدلدى. ایشته «کنار دفتردارلری» بود دفتردارلردی [۲].

[۱] قانوننامه آل عثمان، صحیفه ۱۷ حاشیه سى.

[۲] قانوننامه آل عثمان، صحیفه ۱۸ حاشیه سى.

مراتب دولت و قبیله دوت درجه اوزرینه مرتبدي :

۱ — طریق ملكيه، ۲ — طریق علميه، ۳ — طریق قلميه، ۴ — طریق

سیفیه .

دفتردار لر اوچنجی قسمده ، طریق قلمیه رجائنده داخلیدلر . « نائلی عبدالله »
پاشا مرحوم (قوانین نشریفات) عنوانلی قیمندار اثرنده بوقسم ایچین شوايضاحاتی
ویریور :

« قسم ثالث ، محصولات ملك و واردات دولتی اخذ و تحصیل وقانون متعارف
اوزره مستحقفه توزیع و فضله سنی جمع و ادخار ایله خزینه دولتی تعمیر ایلمکدر .
بوقنون تدبیرات و وقایع معاملات ایله نتایج کتابت و محاسباتدن متولد برخدمتدرکه
سیف و قلم بیننده مشترک اولمشدر . دهل سالفهده بورتبه صاحبنه مستوفی و دول
شرقیهده معتمدالدوله دیرلرکه حالا دولت علیه عثمانیهده وکیل مال اولان دفتردار
جلیل المقدارک مقامیدور . بورتبه تحتنده جمله دن زیاده مراتب و مناصب و ضوابط و عمال
و محاسب اولوق ضروریاتندندر [۱] .

اوقسم یالکز دفتردارلردن ، ومعینتی تشکیل ایله یینلردن عبارت دکلدی . « مناصب
سته » عنوانلی آلان بوقسمده نشانجیلوق ، دفتردارلوق ، رئیس الکتابلوق ، دفترامینلکی ،
شق ثانی وثالث دفتردارلقلریده داخلدی . وزرا و قاضیمسکرلردن ضوکرا کلن
و داخل دیوان اولان دفتردارلغه اوچ صورتله ارتقا ایدیله بیلیدی :

۱ — دفتر و شهرامینلری ، ۲ — اوچ یوز آقچه وظیفه لی قاضیلر ، ۳ — رئیس
الکتابلر .

« قانوننامه آل عثمان » ده بونک ایچون شو احکام مندرجدر :

« دفتردارلغه اوچ پایه دن چقرلر : اول دفترامینی و شهرامینی دفتردار اولوق
قانونمدر . اوچ یوز آقچه قاضی دفتردار اولوق قانونمدر . رئیس الکتاب رعایت اولنورسه
دفتردار اولوق قانونمدر » [۲] .

بو حقت ده بعضیلرینه ده بخش اولندیغنی یینه قانوننامه دن اوکره نیوروز :

« وروم ایلینک دفتر کتخداسی مال دفترداری اولوق جائزدر . » [۳]

[۱] قوانین نشریفات ، مؤلفی نائلی عبدالله پاشا ، صحیفه ۱۲ . کتبخانه حاجزانه مده کی یازمه لسخه .

[۲] قانوننامه آل عثمان ، صحیفه ۱۷ — ۱۸

[۳] « » « صحیفه ۱۹

آنحقی بالاخره هرشی کبی بواحوال دخی بوزولش، یکبچری آغالغندن دفتردار یاپیلمق ویا دیگر مناسب اهلندن دفتردار نصب ایدمک کبی غریبهلر کورلمشدر. حتی وقتیه دفتردارلر بالترقی وزیر اولورلرکن صوکرالری اونلرده وزارت توجیه ایدلمه به باشلانیمش، و بوضورتله سیف و قلم اربابنک یکدیگری مناصبنه ارتقا ایله به بیلمه لری قاپوسی آچیلیمشدر. ایسته بونک ایچوندرکه « نائلی عبدالله پاشا » مرحوم بووظیفه لر « سیف و قلم اربابی بیننده مشترکدر ، دییور. حال بوکه بدایتده پایه لری روم ایلی بکلر بکیلیکی پایه سیله مساوی ایدی. بومناسبتله « قانوننامه آل عثمان، ده کک و وظائفی و کک مراتبی ایچین شو احکام مندرجدر :

« باش دفتردار جمله مالمک ناظری اولوب امورعالم اکا مفوضدر. انک امرنسر اولماز نه بر اچه داخل و نه خارج اولور وانک قدری روم ایلی بکلر بکیلیک ایله برابردر و جمله مالم دفتردارلری مالمک و کیلیریدر قبض و بسطی انلره مفوضدر و جمله کتابک عزل و نصبی آنلره مفوضدر ، (صحیفه ۱۶)
دفتردار بکلر بکیلیکه ترفیع حقی ده حازدیلر :

« وبکلر بکیلیک دوت کسنه نک یولیدر . مال دفتردارلرینک وبکلکی ایله نشانجی اولانک وبشیوز آچه قاضیرک و درتیوز اچه به وارمش سنجاق بکلر بکنک یولیدر ،
[قانوننامه صحیفه ۱۴]

دفتردارلر بعضاً سنجاقده قبول ایدرلردی ، یاخود سنجاقله طشره به مأمور ایدیلیرلردی . بوتقدیرده بونلره ویریه جک عواند (قانوننامه آل عثمان) ده مصرح ایدی :

« و مال دفتردارلری سنجاق قبول ایتسه درتیوز اللی بیک ایله ویریلور . ،
[قانوننامه صحیفه ۱۵]

مع مافیه ، دفتردارلره دفعه وزارت ویرمک حقی ده قانوننامه بخش ایتکده در :
« و مال دفتردارلرینک وبکلک ایله نشانجیدن وزیر دخی دفعه اولوق یولدر
و قانونمدر ، [قانوننامه صحیفه ۱۵]

قانونی سلطان سلیمان زماننده صدارت مقامنی اشغال ایدن دکرلی صدراعظملردن لطفی پاشا بر اثر قیمتداونده « تدبیر خزینه » سرلوحه سی تحتنده « اولو تدبیر خزینه

امور مالیه دندر سلطنت خزینه ایله اولور و جمع خزینه ایله اولور و ظلم و ستم ایله اولمز « مطالعات مهمه سنی در میان ایتدکدن و « خزینه نك مشوش و نقصان اوزره » اولماسی « سبب اختلال » اولدیغنی و « البته ایراد مصرفه غالب کرکدر » و چیزه سنی ده درج ایلدکدن سوکرا وکیل دولت اولان صدر اعظمك دفتر دار لری نصل انتخاب ایتمه سی لازم کله جکنی ، اولنر کده در عهده ایتدک لری بو وظیفه بی نه صورتله ایفا ایله مه لری ایجاب ایده جکنی بیلدیر بیور .

« وزیر اعظم اولان دیوان هایونده مدبر و عاقل اهل قلمدن خبردار اهل وقار دفتر دار لری بولوب استخدام ایتمک کرک و آنلره استقلال و یروب اموری تفویض ایتمک کرکدر اما آنلر دخی کندو سودا سنده و باشی هواده اولیوب حال پادشاهی ایله تقید ایتمک کرکدر . بویله اولیانلره مساعدده اولنیه بویله ایدر ایسه استقلالنه مساعدده کرکدر . » [۱] .

« توقیعی عبدالرحمن پاشا » طرفندن (۱۰۸۷) تارینخنده تدوین و (ملی تبعلر مجموعه سی) نك اوچنجی صایسینده نشر ایدیلن قانوننامه ده (دفتر داران) حقنده شوا حکام موجوددر :

« باش دفتر دار پایه و اعتبارده همان نشانچی کیدر اگر ایکسی دخی پایه ده برابر ایسه یا خود ایکسینک دخی پایه لری یوغیسه قدم نصبرینه اعتبار اولنور .
« و باش دفتر دار اولان مال و کیلیدر و کندی اونده دیوان ایدر و مالیه به متعلق دعوالری دیکلر و مالیه طرفندن احکام وررر و احکامک ظهرینه قویرو قلی امضا چکر و تحصیل میری ایچون ملتزم لری حبس ایدر و محلنده مقاطعاتی توجیه ایدوب بیورر اما نچه چکمز و بالجه مال بیت المسالی تحصیل و خزینه بی تکمیل ایله مأمور اولوب بیت الماله متعلق اولان امور جمهوری انلر کورور و ملتزم لری کتم و تعدیدن تحذیر و رعایا فقراسنی حمایه باینده سعی کثیر ایتمک و سوز طو تمیوب فقرا به ظلم ایدن ملتزم لری وکیل دولته عرض و تقریر ایتدیرمک دفتر دار لری لازمه ذمت لری و دخی آخر تلر ایدر .

خصوصا اموال یتامدن خزینه عامره بی صیانت و بیت المال مسلمینی مال حرامدن حمایه ایتمک همان عرض دین و دولته رعایت ایتمکدر .

و علوفہ کونلرندہ و وزرای عظام عرضہ کبیرد کلرندہ دفتردار موجب تلخیصی حضور ہایونندہ اوقور بعدہ یر اوپوب طشرہ کبیر . لکن اگر وزارتی وارسہ سلک وزرادہ دورور .

« باش دفترداردن غیر ی ایکی دفتردار دخی واردر . برینہ (اناطولی دفترداری) ورتبہ (شق ثانی) تعبیر ایدرلر . بونلر دخی باش دفتردارلر ایله دیوان ہایونہ مداومت ایدرلر . لکن چوق زماندرکہ بونلر بر ایشہ قاریشمازلر . آنجق سفر واقع اولوب باش دفتردار اردوی ہایونہ کیتمک لازم کلدکدہ آنک برینہ اناطولی دفترداری آستانہدہ وکالت ایدر و شق ثانی دخی دیوانہ آنکله کلوب کبیر و بو ایکی دفتردارک بایہلری باش دفترداردن آشاغیدر . مثلاً باش دفتردار پایہسی اولمدوغی حالہ قانون قدیم اوزرہ ایکی شاطر بر مطرہ جی و بر تفکجی استخدام ایتسہ بونلر آنجق برر شاطر استخدام ایدر اما البسہ دیوانیہدہ باش دفترداردن فرقلری یوقدر . « و دفتردارلر وزیر اعظم حضر تیرینہ وارمغہ بر وقت معین یوقدر . آنجق استیزان عاتدر » [۱] .

(قانوننامہ آل عثمان) دہ دفتردارلرک دیوان ہایونندہ و تشریفاتدہ کی موقعی دہ تصریح ایدلشد :

« و بر جمعیت عالی و بر جمع اہالی اولسہ اہل دیوانہ آخردن آدم قارشمسون اولا وزرا انلردن صکرہ قاضیسکرلر اندن صکرہ دفتردارلر اندن صکرہ یکبچری آغاسی و سائر اوزنکی آغلاری میر علم و قہوجی باشی و میراخور اوتورر . « مال دفتردارلرم جملہ استانہ سعادتمدہ اولان آغلرمدن یوقارو اوتوررلر و جملہ سنجاق بکیلرندن یوقارودر و یوقارو اوتوررلر . التی کرہ یوز بیک اچہ بلکہ دخی اولورسہ انلردن یوقارو اوتوررلر و بکلر دفتردارلرک آلتنہ اوتوررلر » دیوان ہایونندہ دفتردارلردہ وزیرلر ، قاضیسکرلر و نشانچیلر کبی صدردہ اوطورمق حقی حازر ایدیلر :

« و دیوان ہایونندہ صدردہ اوتورمق وزرانک و قاضی عسکرلرک و دفتردارلرک و نشانچیلرک یولیدر . اولا وزرا اوتورروب بر جانبہ قاضی عسکرلر آنلرک آلتنہ دفتردارلر اوتوررلر و اول بر جانبہ نشانچی اوتورر .

« و مال دفتر دار لرم شاه زاده لالالرينك اوستنه اوتورولر »

[قانوننامه، صحيفه ۱۳]

بر مصلحت سوقيه داخل ديوان اولان معزول بکیر بکیر دفتر دار لره تقدم ايتک صلاحيتي حاز ايديلر ، بکیرک ايسه بو حقي يوقدی . انلر دائما دفتر دار لرك آلتنه اخذ موقع ايلر لردی :

« و بر مصلحت ايچون معزول بکیر بکیر کيرسه ويا خود معزول بک کيرسه معزول بکیر بکیر وزرا آلتنه و معزول بکیر دفتر دار لره آلتنه اوتوزولر »

[قانوننامه، صحيفه ۱۵]

دفتر دار لرك ارکان سائره دن فضله ده بعض امتياز لری دخی واردی :
« و خدمتکار لرينه مجوزه کدر مک وزرائک و قاضی عسکر لرك و دفتر دار لرك يوليدر و بکیر بکیر و سنجاق بکیر اسکفر لری يور و تمک کر کدر »

[قانوننامه، صحيفه ۱۵]

داها بعض امتيازاتک موجوديتنی ده کذلک قانوننامه دن اوکره نيورز :
« و سلام چاوشی و وزرايه و دفتر دار لره تعين اولنق کر کدر »

[قانوننامه، صحيفه ۱۶]

دفتر دار لرك امتياز ی بوقدر له ده قالمبور دی :

« و ديوان هايونمده طعامده وزير ايله باش دفتر دار و سائر وزرا ايله دفتر دار و نشانجی ني يه لر و قاضی عسکر لره بشقه ير لر »
بوده او جمله دندر :

[قانوننامه، صحيفه ۱۵]

« و اولاد مدن و فات ايدن لرك ميتنه و زرام و قاضی عسکر لرم و دفتر دار لرم حاضر اولر »

[قانوننامه، صحيفه ۱۶]

« و اجرا آتده حر و مستقل اولان و کيل دولتک دفتر دار لره مشاوره ايتمی لزومی ده قانوننامه تصريح ايدیور :

« مشاوره امور سلطنتی وزير اعظم و سائر وزرا ايله و دفتر دار لره مشاوره

ايدلر آنلردن غيری کسنه واقف اوليه »

[قانوننامه، صحيفه ۱۶]

دفتر دار لره ايچون ده ، بالطبع ، بو مجوريت واردی :

« و باش دفتر دار لرم دخی وزير اعظم ايله مشاوره ايدلر »

[قانوننامه، صحيفه ۱۶]

بیرام کونلرنده دفتردارلرده شرف مثوله نائل اولورلردی . حتی بادشاه وزیرلرکی کبی بونلرک تبریکاتی‌ده قائماً قبول ایدردی :

« وزرامه و قاضی عسکرلر مه و باش دفتردارمه و نشانجی به کندم قالمق قانونمدر ، [قانوننامه، صحیفه ۲۵]

دفتردارلرک مراسمده کی موافقی ده قانوننامه‌ده تصریح اولونمشدر :
« ال اوپولدکده وزرام و قاضی عسکرلرم و دفتردارلرم قفادارم اولوب دورملر ، [قانوننامه، صحیفه ۲۵]

دفتردارلره سائر وزرا کی خاص‌ده وریلیردی . قانوننامه‌ده بو مقدار « آتی کره یوز بیک آچه ، اوله جنی مصرحدر . ینه عینی قانوننامه‌ده « اکر خزینه دن سالیانه وریورسه سالیانه عالیدر یوز اللی بیکدن ایکیوز فرق بیکه دک ویرلسون ، دینلمکده در . [قانوننامه ، صحیفه ۲۸]

دفتردارلرک بعض عواندی‌ده واردی . بو عائدات قانوننامه‌ده شوایله تعریف و تعیین اولونویور :

« دفتردارلرمک عایدہ سی خواص هایونمدن کرک التزام و کرک امانت ایله امنایه ویرلن خاصلر - قیچ یوک ایسه یوک باشنه بیک آچه حق امضا آلهلر و مطلقاً خزینه عامر مه آچه تسلیم اولندقدہ بیک آچه دن یکر می ایکی آچه کسر میزان آلهلر و دفترداره خدمت ایدن کتاب دخی حق کتابت آلهلر » [قانوننامه، صحیفه ۲۹]
خواص هایون اعشارندن دفتردارلرک ما کولاتندن یاردیم اولنه جغنی قانوننامه تصریح ایلیور :

« خواص هایون اعشارندن دفتردارلرم ما کولاتنه معاونت ایدملر »

[قانوننامه، صحیفه ۲۹]

دفتردارلر وزرای سائره مثللو تقاعده‌ده مظهر ایدیلیرلردی :

« وسائر مال دفتردارلری سکسان بیک آچه ایله متقاعد اولهملر »

[قانوننامه، صحیفه ۲۹]

قانونی زماننده ارکان دولتک ایکی صورتله تقاعد ایدلمکده اولدینی لطفی پاشانک ویردیکی شو ایضا حاطدن آ کلاشیلیر :

« و تدبیر خزینه ده سعی بود که جو قلق مواجب از دیادینه سعی ایتملر خصوصاً که تقاعد ویرمده اهتمام ایدوب ویرمه تقاعد لازم کلسه بکمر بکیله یوز آلتش آچه و دفتردارلره سکسان آچه و تحت قاضیلرینه سکسان آچه و قاضیه سکرلره یوز اللی آچه و وزیرایه ایکویز آچه و سنجاق بکلیرینه یتش آچه و زعامت ایله تقاعد ایدرلر ایسه وزیرایه یوز یکرمی بیک آچه دفتردارلره آلتش بیک آچه سنجاق بکلیرینه اللی بیک آچه ویریلور . بونلردن دخی امکدار اولوب پیرو عمل مانده اولان مستحقلره اولور » [۱] .

دفتردارلر بالذات حربه اشتراک ایدرلردی :

« اکر پادشاه حضرتلری بالذات حرکت هایون واقع اولور ایسه صدراعظم اولان دفتردار اولانی وسائر ارکان دیوانی جمع ایدوب نمقدار خزینه کک و نمقدار عسکر کک و قنغی موقعده ذخیره تدارکی لازم و پادشاهه لازم اولان اسب اشتراسی مهمان میرآخور ایله کوروب و پادشاه ایچون یوله بر عربه دخی بیله کتورمک کک اولو صدراعظم اولان منازللرده پادشاهلردن بر مقدار بعیدجه قونمق کک و پادشاه اورته لقدم قونمق کک . اطرافن عسکر احاطه ایده و پادشاه خیمه سندن خلق بر میل مقداری بعید کک و پادشاه اوطاغی اوکنده خزینه هایون جادوی قوریلوب مال دفترداری اولان آنده دیوان ایتمک کک » [۲]

سفر زمانلرنده دفتردارلره آغیر لقلرک نقلی ایچون ویرمه جک حیوانلرک مقدار یخیده قانوننامه تعیین ایتمشدر : « وکندی دوهم و قاطرمدن الیشتر قطار قاتر وزیرامه و بشر قطار قاتر دفتردارلرله ویرلسون خزینه لرین کوتورمک ایچون »

[قانوننامه، صحیفه ۲۷]

دفتردارلره ، دیگر ارکان کبی ، حرب کونلرنده تعییناتده ویریلردی :

« پادشاه طرفندن وزیرایه و قاضیه سکره و نشانچی به و دفترداره و دفتردار امینه دک تعیینات ویرمک قانوندر »

مظفریت تحقیق ایدنجه مراسم تبریکه ایفا اولونورکن دفتردارده حاضر بولونوردی .

« فتح و نصرت واقع اولدقدم مبارک بایرام کبی ال اوپلور ووزرا سراسر سمور

[۱] آصفنامه، صحیفه ۲۳

[۲] آصفنامه، صحیفه ۱۸

کوک کیرلر وقاضی مسکرلر ودفتردار یالکز قفتان کیرلر، بکیر بکیرلر وسنجا ق بکری وطشره مناصب صاحبی اولنلر دخی قفتان کیرلر» [۱].

دفتردارلرک دیگر بر امتیازی ده سفر هایون ایچون اجرا ایدیلن آایلرده سادات وعلما ومشایخ تشییع ویا استقبال صره سنده یالکز نقیب الاشراب افندی سنجاغ شریفک قربنده اشدیروب ماعداسی توغ هایونلرک خارچنده شایته جیلرک اوکلرنجه اشدیریله کلدکری حالدہ دفتردارلر توغ هایون داخلنده بولونورلردی :

« توغ هایونلرک داخلنده اشدیرمکه مخصوص اولانلر انجق وزرای عظام وشیخ الاسلام ونشایجی پاشا وبالفعل قاضی عسکر افندیلر ودفتردار افندی وچاوش باشی ورئسی الکتاب افندی دخی داخلدر» [۲].

قانوننامه ده دفتردارلره یازیلہ جق القاب بیلہ تصریح ایدلمشدر .

جانب دیواندن شویله یازیلیردی :

« افتخار الامرا والا کابر مختار الکبرا والافاخر مستجمع المعالی والمفاخر ذوالقدر الاثم والصدور الاکرم المختص بمزید عنایت الملك الباری خزانه عامره مک دفترداری دامت معالیه »

طرف خزینہ دزده بویله یازیلیردی :

« قدوة ارباب العز والاقبال عمدة اصحاب القدر والاجلال جامع وجوه الاموال عامر الخراین باحسن الاعمال المختص بمزید عنایت الملك الاعلی خزانه عامره مک دفترداری دامت معالیه »

[قانوننامه، صحیفه ۲۹]

[۱] آصفنامه، صحیفه ۲۰

[۲] ملی تبعلر مجموعہ سی ، صابی ۳ ، صحیفه ۵۳۰